

Rapport

I&O-zetelpeiling, juli 2020

Nieuwe dynamiek in verkiezingsstrijd

Juli peiling I&O Research

I&O Research
Piet Heinkade 55
1019 GM Amsterdam

Datum

juli 2020

Auteurs

Peter Kanne
Wietse van Engeland

Het overnemen uit deze publicatie is toegestaan, mits de bron duidelijk wordt vermeld.

Inhoudsopgave

Nieuwe dynamiek verkiezingsstrijd	4
Stemmotieven: stabiel bestuur en leiderschap belangrijker	4
VVD: Rutte nog meer gezien als betrouwbare premier plus visie	4
D66: Kaag-effect	5
CDA: Hugo de Jonge kan kiezers bij VVD, CU en GL weghalen	5
Verantwoording	6
1 Zetelpeiling en stemmotieven	7
1.1 Zetelpeiling: VVD valt iets terug, CDA en D66 stijgen	7
1.2 Tweede partijvoorkeur	9
1.3 Thema's	10
1.4 Stemmotieven: stabiel bestuur en leiderschap belangrijker	12
2 Tevredenheid kabinet-Rutte III	14
2.1 Tevredenheid met kabinet Rutte III stabiel	14
3 Leiders	16
3.1 Bekendheid Sigrid Kaag van 45 naar 63%	16
3.2 Waardering: Rutte, De Jonge en Hoekstra goed gewaardeerd	17
3.3 Rutte, De Jonge en Kaag gegroeid als betrouwbare premier	18
3.4 Beste visie voor het land: Rutte, De Jonge en Kaag	20
4 Coalitievorming	21
4.1 Oude bestuurspartijen gezien als ideale coalitiepartners	21
4.2 Liever niet regeren met DENK, FvD en PVV	22
4.3 Regeren met FvD heeft risico's voor CDA én VVD	23
5 De aspirant CDA-leiders	24
5.1 Hugo de Jonge kan kiezers bij VVD, CU en GL weghalen	24
5.2 Keijzer en Omtzigt minder wervend bij secundaire kiezers	25
6 Onderzoeksverantwoording	26

Nieuwe dynamiek verkiezingsstrijd

Opgaande lijn VVD gestopt; D66 en CDA groeien

De VVD gaat van 45 naar 39 zetels in de I&O-peiling van juli 2020. Hiermee komt een einde aan de stijging van de VVD sinds maart dit jaar.

De afstand tussen de VVD en de andere partijen is nog steeds groot, maar het verschil is duidelijk kleiner geworden. Van de groep achtervolgers zien we dat twee partijen een stijging van drie zetels: D66 (van 11 zetels in juni naar 14 zetels nu) en CDA (van 14 naar 17 zetels).

I&O Zetelpeiling juli 2020

	TK 2017	9 juni 2020	7 juli 2020	t.o.v. juni	t.o.v. TK17
VVD	33	45	39	-6	+6
PVV	20	15	16	+1	-4
CDA	19	14	17	+3	-2
D66	19	11	14	+3	-5
GroenLinks	14	15	16	+1	+2
SP	14	10	9	-1	-5
PvdA	9	13	12	-1	+3
ChristenUnie	5	7	7	0	+2
PvdD	5	4	4	0	-1
50Plus	4	1	0	-1	-4
SGP	3	4	4	0	+1
DENK	3	0	0	0	-3
Forum v Democratie	2	11	12	+1	+10
Partij vd Toekomst		0	0	0	0
Totaal	150	150	150		

Stemmotieven: stabiel bestuur en leiderschap belangrijker

De inhoud (het partijprogramma, 52%; de ideologie, 40%) zijn voor kiezers nog steeds het belangrijkste, maar op dit moment zijn leiderschap en stabiliteit belangrijke voorwaarden voor succes.

In vergelijking met de vorige keer dat deze vraag is opgenomen (begin maart, vóór de coronacrisis), zien we dat 'een stabiel bestuur van Nederland' (van 23% naar 29%) en 'de leider of lijsttrekker van deze partij' (van 12 naar 25%) belangrijker stemmotieven zijn geworden. VVD, CDA en D66 profiteren hiervan.

VVD: Rutte nog meer gezien als betrouwbare premier plus visie

Op beide punten (leiderschap en stabiel bestuur) heeft de VVD de beste papieren.

De tevredenheid met het kabinet Rutte III is stabiel hoog: 66 procent is tevreden met de prestaties van het kabinet-Rutte III, van VVD, CDA, D66 en ChristenUnie, 32 procent is dat niet of minder. Vooral de VVD krijgt hiervoor de credits. De VVD wordt door 58 procent van haar kiezers gekozen vanwege het stabiele bestuur dat ze biedt.

De leider of lijsttrekker – Mark Rutte – geeft hier bij de VVD nog meer dan in maart de doorslag voor.

Mark Rutte kreeg in mei en juni al veel lof van de kiezers, dat is nog steeds zo: hij krijgt een 7,3 (was een 7,2), waarmee hij de hoogst gewaardeerde politicus is (gevolgd door Hugo de Jonge, Pieter Omtzigt en Sigrid Kaag).

En maar liefst 74 procent vindt Rutte “betrouwbaar als minister-president”. Begin maart, voor de corona-crisis, was dit 52 procent, waarmee hij ook al als beste scoorde.

Ook bij de vraag of politici “een goede visie hebben op waar het met het land naartoe moet”, staat Rutte bovenaan, met een duidelijk beter score dan in 2017 (van 49 naar 69%).

Ook voor VVD heeft regeren met Forum risico's

De positie van de VVD is echter niet onaantastbaar. De groei van CDA en D66 – mede dankzij de *rumour around the brand* met lijsttrekkersverkiezing en benoeming van Kaag – laat zien dat ook de concurrentie zich positioneert en dat dit iets losmaakt.

Een mogelijke samenwerking met Forum in een nieuwe regering – iets wat wel ter discussie staat bij het CDA maar veel minder bij VVD – kan eveneens een electoraal risico worden, ook voor de VVD.

Als de VVD-leiding vooraf zou zeggen (eventueel) met FvD te willen regeren, neemt voor 35 procent (van degenen die nu op VVD zeggen te stemmen) de kans op een VVD-stem af en nog eens 6 procent zou *zeker niet* op VVD stemmen: bij elkaar opgeteld zou het negatieve effect dus 41 procent kunnen zijn.

Het aandeel secundaire VVD-kiezers dat bij samenwerking met FvD dan juist op de VVD zou stemmen is groter dan bij het CDA (23% van de 2de voorkeur VVD-kiezers). Dit zijn vooral kiezers van FvD, CDA en PVV.

Maar per saldo kan de VVD er meer kiezers mee verliezen dan winnen.

D66: Kaag-effect

D66 stijgt voor de tweede keer op rij met drie zetels: van 8 zetels in mei naar 14 zetels nu.

Sinds mei is de nieuwe leider, Sigrid Kaag, beduidend bekender geworden. Nu kent 63 procent van de kiezers haar, dit was 45 procent in mei. Toch is zij nog steeds een van de minder bekende lijsttrekkers.

De leider geeft beduidend vaker de doorslag bij D66: in maart dit jaar zei 7 procent op D66 te stemmen vanwege de leider (toen was dat nog Jetten), nu – met Kaag – is dat 34 procent.

Sigrid Kaag wordt met een 6,6 goed gewaardeerd. Ze bezet een derde plaats – achter Rutte en De Jonge – als mogelijk ‘betrouwbare minister-president’: ze stijgt op dit onderdeel van 35 naar 54 procent.

CDA: Hugo de Jonge kan kiezers bij VVD, CU en GL weghalen

Bij het CDA – waar momenteel drie politici strijden om het leiderschap (Pieter Omtzigt, Mona Keijzer en Hugo de Jonge) – heeft De Jonge electoraal duidelijk de beste papieren.

Hugo de Jonge kan het kiezerspotentieel voor het CDA vergroten en zal het nauwelijks verkleinen. Van de huidige primaire CDA-kiezers zegt 35 procent dat de kans nog groter wordt dat hij of zij op het CDA gaat stemmen en nog eens 54 procent zegt dat die kans even groot is als nu. 8 procent van de primaire CDA-kiezers zegt dat de kans zou afnemen.

Van de secundaire CDA-kiezers zegt maar liefst 43 procent dat de kans dat ze op het CDA zouden stemmen zal toenemen als De Jonge de leider wordt. Dit geldt voor 38 procent van degenen die nu

VVD zeggen te stemmen, 32% van de ChristenUnie-kiezers, 22% van de GroenLinks-kiezers en 18% van de PVV-kiezers.

Keijzer en Omtzigt: minder wervingskracht

Mona Keijzer en Pieter Omtzigt doen het onder primaire kiezers zeker niet slecht, maar minder goed dan De Jonge. Ze hebben vooral minder wervingskracht bij kiezers van andere partijen. Van de secundaire CDA-kiezers zou 17 procent het CDA sterker overwegen als Pieter Omtzigt de lijsttrekker wordt. Dit zijn vooral kiezers van CU (29%), D66 (20%) en PvdA (17%). Mona Keijzer maakt het CDA aantrekkelijker voor 9 procent van de kiezers. Alleen onder VVD-kiezers (11%) en PVV-kiezers (13%) is hier enige sprake van (verschillen met gemiddelde niet significant).

Regeren met Forum heeft ook voor CDA risico's

Als het CDA zou aangeven open te staan voor regeren met FvD zou voor 32 procent (van degenen die nu CDA zouden stemmen) de kans op een CDA-stem afnemen, 16% zou zeker niet op CDA stemmen: samen 48 procent.

Van degenen die het CDA als tweede voorkeur hebben zegt 15 procent dat de kans dat ze dan over zouden stappen op het CDA toeneemt. Dit zijn vooral kiezers van FvD en VVD, maar de winst die dit zou kunnen opleveren is veel kleiner dan het aandeel kiezers dat zegt af te haken.

Vooraf degenen die enthousiast worden van Hugo de Jonge als lijsttrekker (zie hoofdstuk 5) haken af bij mogelijke samenwerking met FvD.

Samenvattend CDA: met Hugo de Jonge heeft het CDA een betere kans de strijd met het VVD van Rutte aan te gaan, maar dit zal wel consequenties hebben voor de CDA-koers. Om succesvol te zijn zou dat een iets linksere (centrum-linkse) koers dienen te zijn en kan ze beter niet met FvD in een coalitie stappen.

Verantwoording

I&O Research voerde dit landelijk representatieve onderzoek uit onder 2.112 Nederlanders van 18 jaar en ouder. Het onderzoek vond plaats van donderdag 3 tot maandag 6 juli 2020.

Het grootste deel van de deelnemers (1.984) is afkomstig uit het I&O Research Panel. Daarnaast vulden 128 Nederlanders de vragenlijst in via het panel van Panelclix.

De onderzoeksresultaten zijn gewogen op geslacht, leeftijd, regio, opleidingsniveau en stemgedrag bij de Tweede Kamerverkiezingen in maart 2017. De weging is uitgevoerd conform de richtlijnen van de Gouden Standaard. Hiermee is de steekproef representatief voor de kiesgerechtigde Nederlandse inwoners (18+), voor wat betreft deze achtergrondkenmerken.

1 Zetelpeiling en stemmotieven

1.1 Zetelpeiling: VVD valt iets terug, CDA en D66 stijgen

De VVD gaat van 45 naar 39 zetels in de I&O-peiling van juli 2020. Hiermee komt een einde aan de stijging van de VVD sinds maart dit jaar.

De afstand tussen de VVD en de andere partijen is nog steeds groot, maar het verschil is duidelijk kleiner geworden. Van de groep achtervolgers zien we dat twee partijen een stijging van drie zetels: D66 (van 11 zetels in juni naar 14 zetels nu) en CDA (van 14 naar 17 zetels).

De Partij voor de Toekomst en DENK blijven op nul zetels staan. 50Plus had in juni nog één zetel maar verliest deze in deze peiling.

Tabel 1.1 Peiling Tweede Kamerverkiezingen in zetels

“Als er vandaag verkiezingen voor de Tweede Kamer zouden worden gehouden, op welke partij zou u dan stemmen?”

Basis: zou zeker/waarschijnlijk stemmen (n=1.656).

	UITSLAG				P E I L I N G										+/- t.o.v juni	+/- t.o.v. TK17
	TK 2017	apr 19	mei 19	juli 19	sept 19	okt 19	nov 19	jan 20	13 mrt 20	30 mrt 20	12 mei 20	9 jun 20	7 juli 20			
VVD	33	27	26	29	32	30	26	27	27	36	43	45	39	-6	+6	
PVV	20	11	13	9	13	15	18	16	17	15	13	15	16	+1	-4	
CDA	19	12	14	15	15	16	15	15	14	14	13	14	17	+3	-2	
D66	19	13	10	10	11	11	11	11	10	9	8	11	14	+3	-5	
GroenLinks	14	20	18	19	17	16	18	18	17	16	16	15	16	+1	+2	
SP	14	10	10	8	9	7	10	9	9	9	11	10	9	-1	-5	
PvdA	9	11	12	15	16	16	15	13	14	14	15	13	12	-1	+3	
ChristenUnie	5	5	7	6	8	8	7	9	6	7	7	7	7	0	+2	
PvdD	5	5	6	6	6	6	5	5	6	6	5	4	4	0	-1	
50Plus	4	6	5	5	7	7	6	8	10	7	1	1	0	-1	-4	
SGP	3	4	4	3	4	4	4	4	4	4	4	4	4	0	+1	
DENK	3	2	3	2	1	2	1	1	1	1	1	0	0	0	-3	
FvDemocratie	2	24	22	23	11	12	14	14	15	12	12	11	12	+1	+10	
PvdToekomst											1	0	0	0	0	
Andere partij													0		0	
Totaal	150	150	150	150	150	150	150	150	150	150	150	150	150			

Bron: I&O Research, juli 2020

Tabel 1.2 Peiling Tweede Kamerverkiezingen in percentages

“Als er vandaag verkiezingen voor de Tweede Kamer zouden worden gehouden, op welke partij zou u dan stemmen?”

Basis: zou zeker/waarschijnlijk stemmen (n=1.656, in percentages).

	PEILING (in %)														Marge (n=1.656)
	TK 2017	mrt 19	apr 19	mei 19	juli 19	sept 19	okt 19	nov 19	jan 20	13 mrt 20	30 mrt 20	12 mei 20	9 jun 20	7 juli 20	
VVD	21,3	15,2	17,3	17,1	18,5	20,6	19,3	17,0	17,6	18,0	23,2	28,4	28,1	24,9	(22,8; 27)
PVV	13,1	9,7	7,6	8,3	5,7	8,7	10,2	11,9	10,7	11,0	9,9	8,4	9,9	10,4	(8,9; 11,9)
CDA	12,4	9,5	7,8	9,0	9,9	9,9	10,6	9,9	9,7	9,6	9,0	8,5	8,9	11,1	(9,6; 12,6)
D66	12,2	7,4	8,3	6,9	7,0	7,4	7,5	7,1	7,3	6,5	5,7	5,2	7,2	9,1	(7,7; 10,5)
GL	9,1	12,1	12,7	11,8	12,4	10,9	10,5	12,1	11,8	11,1	10,7	10,5	10,0	10,3	(8,8; 11,8)
SP	9,1	7,8	6,5	6,9	5,5	6,0	4,6	6,4	6,1	6,0	6,1	7,1	6,3	6,1	(4,9; 7,3)
PvdA	5,7	7,6	7,6	8,0	9,9	10,2	10,6	9,9	8,8	9,5	9,5	9,7	8,7	8,0	(6,7; 9,3)
CU	3,4	4,8	3,8	5,1	4,4	5,5	5,4	4,9	5,8	4,1	5,0	4,8	4,9	4,4	(3,4; 5,4)
PvdD	3,2	4,6	3,7	4,4	3,8	4,3	4,0	3,4	3,3	4,0	4,2	3,5	3,1	3,1	(2,3; 3,9)
50+	3,1	3,5	4,1	3,3	3,7	4,8	4,7	4,0	5,3	6,6	5,0	0,7	1,0	0,5	(0,2; 0,8)
SGP	2,1	2,4	2,8	2,8	2,3	2,9	2,7	2,9	2,7	2,6	2,8	3,1	3,1	2,9	(2,1; 3,7)
DENK	2,1	2,0	1,7	2,0	1,9	1,2	1,9	0,9	0,9	0,9	0,7	0,7	0,4	0,5	(0,2; 0,8)
FVD	1,8	13,0	15,9	14,4	14,8	7,3	7,8	9,2	9,2	9,8	7,7	8,2	7,4	7,9	(6,6; 9,2)
PvdT												0,8	0,3	0,4	(0,1; 0,7)
Anders	1,5	0,6	0,3	0,1	0,3	0,3	0,2	0,4	0,6	0,4	0,4	0,3	0,8	0,4	(0,1; 0,7)
Totaal	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	

Bron: I&O Research, juli 2020

1.2 Partij van tweede (of derde) voorkeur

Een kwart van de Nederlanders (24%) geeft aan dat geen andere partij voor hen in aanmerking komt om op te stemmen. De partijtrouw is het grootst onder huidige kiezers van SGP en VVD: Ruim een derde van de VVD- (37%) en bijna de helft van de SGP-kiezers (46%) geven aan dat ze geen enkele andere partij overwegen en dat hun keuze al vaststaat.

Driekwart van de kiezers overwegen ook nog een andere partij (of partijen) voor maart 2017. CDA (13%), D66 (13%) en GL (13%) komen het vaakst in aanmerking.

Het zetelaantal van CDA en D66 steeg ten opzichte van juni. Voor CDA-kiezers komt de VVD het vaakst in aanmerking (30%) gevolgd door de ChristenUnie (17%). Voor D66-kiezers komt GroenLinks het vaakst in aanmerking (40%), gevolgd door de VVD en PvdA (beiden 24%).

Tabel 1.3 Andere partijen die worden overwogen

“Zijn er andere partijen die voor u in aanmerking komen om op te stemmen?” Basis: heeft eerste voorkeur (n=1.656).

	Totaal	VVD	PVV	CDA	D66	GL	SP	PvdA	CU	PvdD	SGP	FvD
Geen andere partij, mijn keuze staat vast	24%	37%	23%	19%	15%	17%	22%	18%	22%	25%	46%	13%
VVD	10%	0%	9%	30%	24%	5%	5%	5%	5%	6%	6%	19%
PVV	7%	5%	0%	2%	1%	1%	7%	1%	0%	0%	3%	53%
CDA	13%	26%	1%	0%	13%	6%	3%	11%	38%	3%	12%	14%
D66	13%	17%	3%	13%	0%	31%	9%	22%	5%	15%	0%	2%
GroenLinks	13%	4%	1%	7%	40%	0%	27%	43%	12%	28%	2%	1%
SP	7%	2%	4%	6%	7%	21%	0%	17%	6%	25%	0%	4%
PvdA	10%	4%	3%	9%	24%	27%	26%	0%	2%	8%	0%	3%
ChristenUnie	5%	3%	3%	17%	3%	4%	2%	6%	0%	5%	29%	0%
Partij voor de Dieren	5%	3%	2%	2%	5%	20%	11%	4%	4%	0%	1%	0%
50 Plus	3%	2%	5%	6%	2%	0%	4%	2%	2%	1%	0%	1%
SGP	2%	1%	3%	2%	0%	0%	0%	0%	16%	0%	0%	4%
DENK	1%	0%	1%	0%	1%	2%	0%	0%	0%	3%	0%	0%
Forum vr Democratie	9%	6%	51%	5%	1%	1%	8%	0%	0%	4%	7%	0%
PvdT	2%	2%	8%	2%	1%	1%	4%	0%	1%	1%	0%	4%
Anders	0%	0%	1%	0%	2%	1%	1%	1%	1%	0%	0%	1%

1.3 Thema's

De thema's *normen en waarden*, *gezondheidszorg*, *economie en overheidsfinanciën* en *duurzaamheid, klimaat en milieu* worden het vaakst genoemd als onderwerpen die een belangrijke rol spelen bij de partijkeuze.

In deze meting is voor het eerst het thema *tegengaan van racisme* opgenomen. Voor 16 procent van de kiezers speelt dit onderwerp een belangrijke rol bij hun keuze, waarmee het als onderwerp ongeveer even vaak een belangrijke rol speelt als het onderwerp *dreiging van terrorisme*. Voor sommige kiezers is dit onderwerp belangrijker dan voor andere kiezers: met name voor kiezers van GroenLinks (33%), D66(26%) en PvdA (23%) vormt dit een belangrijk onderwerp (tabel 1.5).

Tabel 1.4
Onderwerpen die een rol spelen bij de partijkeuze

Welke onderwerpen spelen een belangrijke rol voor uw partijkeuze? (% , meerdere antwoorden mogelijk) Basis: heeft eerste voorkeur (n=1.656).

	Febr 2017	Febr 2019	Sept 2019	13 Mrt 2020	30 mrt 2020	12 mei 2020	9 jun 2020	7 jul 2020
Normen en waarden	42	42	44	42	45	46	48	48
Gezondheidszorg	54	40	42	37	44	40	40	43
Duurzaamheid / klimaat / milieu	26	36	38	33	35	38	35	36
Economie / overheidsfinanciën	29	30	29	26	30	33	36	32
Veiligheid	34	29	29	25	28	28	32	31
Sociale voorzieningen / armoede(bestrijding)	42	36	35	33	35	29	30	31
Onderwijs	35	32	28	30	28	23	28	30
Werkgelegenheid	33	26	25	23	31	31	31	29
Europese Unie	30	28	30	26	29	24	30	29
Immigratie en asiel	30	33	31	23	28	26	27	28
Inkomensbeleid	27	27	32	28	26	23	27	27
Inspraak en democratie	18	23	20	19	23	23	25	25
Ethische zaken (euthanasie, abortus, homoseksualiteit e.d.)	19	22	24	21	22	21	24	23
Relatie autochtone Nederlanders en migranten	28	23	21	23	19	19	21	22
Woningmarkt / huren	14	18	22	19	17	18	19	19
Leefbaarheid in de wijken	20	20	19	15	17	17	19	19
Tegengaan van racisme								16 ¹
Energie	16	23	19	14	13	15	14	14
Dreiging van terrorisme	20	17	14	15	13	12	13	15
Verkeer en (openbaar) vervoer	10	15	16	12	13	13	12	14
Religieuze zaken	12	11	11	11	10	10	10	11
Dierenwelzijn	8	8	7	6	6	8	10	9
Kunst / cultuur	9	12	11	9	10	10	9	10
Anders	4	4	3	3	3	5	5	5

¹ Dit thema is bij deze meting voor het eerst opgenomen

Tabel 1.5

Onderwerpen die een rol spelen bij de partijkeuze

Welke onderwerpen spelen een belangrijke rol voor uw partijkeuze? (% , naar partij van 1ste voorkeur)

Basis: heeft eerste voorkeur (n=1.656).

	Totaal	VVD	PVV	CDA	D66	GL	SP	PvdA	CU	PvdD	SGP	FvD
Normen en waarden	48	52	49	62	37	26	32	41	80	29	82	55
Gezondheidszorg	43	39	33	47	42	38	69	56	42	33	46	36
Duurzaamheid / klimaat / milieu	36	22	9	23	66	87	29	39	41	79	17	26
Economie / overheidsfinanciën	32	65	9	35	19	17	17	22	14	8	21	36
Sociale voorzieningen / armoede(bestrijding)	31	15	19	35	23	49	65	68	46	19	22	17
Veiligheid	31	46	56	31	12	6	21	16	12	7	38	44
Onderwijs	30	22	7	37	64	27	33	38	30	25	45	25
Europese unie	29	28	52	14	43	22	8	25	14	7	20	59
Werkgelegenheid	29	50	13	34	15	15	39	46	12	0	15	20
Immigratie en asiel	28	24	79	9	15	21	5	15	18	4	11	79
Inkomensbeleid	27	35	14	23	13	23	49	47	8	12	18	22
Inspraak en democratie	25	28	35	15	32	16	21	24	9	8	5	55
Ethische zaken (euthanasie, abortus, homoseksualiteit, etc.)	23	17	14	11	45	31	18	27	39	20	75	8
Relatie autochtone NL-ers en migranten	22	14	54	12	18	28	9	20	12	1	5	48
Woningmarkt / huren	19	20	17	17	12	14	37	39	9	14	7	20
Leefbaarheid in de wijken	19	11	38	17	8	17	32	28	10	13	7	24
Tegengaan van racisme	16	11	11	8	26	33	18	23	21	14	4	9
Dreiging van terrorisme	15	17	49	7	4	5	3	8	1	3	8	29
Energie	14	13	6	8	14	38	8	12	11	19	8	19
Verkeer en (openbaar) vervoer	14	22	7	14	9	18	17	10	1	14	5	18
Religieuze zaken	11	1	22	15	2	1	2	1	62	0	88	10
Kunst / cultuur	10	3	7	4	19	23	11	20	4	12	1	9
Dierenwelzijn	9	4	7	0	4	24	15	5	8	86	6	5
Anders	5	7	1	10	4	3	4	1	2	3	2	4

1.4 Stemmotieven: stabiel bestuur en leiderschap belangrijker

In vergelijking met de vorige peiling dat deze vraag is opgenomen (begin maart, voor de coronacrisis), zien we dat 'een stabiel bestuur van Nederland' (van 23% naar 29%) en 'de leider of lijsttrekker van deze partij' (van 12 naar 25%) belangrijker stemmotieven geworden. De inhoud (het partijprogramma, 52%; de ideologie, 40%) zijn voor kiezers nog steeds het belangrijkste, maar op dit moment blijken leiderschap en stabiliteit belangrijke voorwaarden voor succes.

Het gewicht van de leider of lijsttrekker geeft nu meer dan in maart de doorslag bij de VVD (Mark Rutte), D66 (Sigrid Kaag), het CDA (De Jonge, Omtzigt of Keijzer, zie hfdst 4) en de PvdA (Asscher). (Zie tabel 1.5)

VVD (58%) en CDA (42 %) zorgen volgens hun kiezers vooral voor een stabiel bestuur van het land. Voor regeringspartijen D66 (26%) en ChristenUnie (29%) geldt dat op dit moment mindere dan voor VVD en CDA.

Tabel 1.6
Stemmotieven (meerdere antwoorden mogelijk)

	6-11- 2006	31-5 2010	11-9- 2012	28-2- 2017	10-3- 2020	6 juli 2020	VERSCHIL MET MAART
De standpunten / partijprogramma van deze partij *	40	36	37	49	59	52%	-7%
De ideologie van deze partij	37	36	35	37	42	40%	-2
Partij zorgt voor stabiel bestuur van NL **	23	9	10	23	23	29%	+6%
Deze partij komt op voor mensen zoals ik	29	29	33	25	29	28%	-1
De lijsttrekker / leider van deze partij	28	23	19	21	12	25%	+13%
Ik ben tegen de andere partijen	19	24	24	9	9	9%	0
Partij voert goed oppositie				12	14	16%	+2%
Online stemhulp adviseerde mij dit	9	13	13	10	5	6%	+1
Uit gewoonte, stem altijd op deze partij	10	8	8	12	13	13%	0
Strategisch slim (mogelijke regering)	8	8	12	9	9	9%	0
De partij doet het goed in de peilingen	5	3	4	3	3	4%	+1
De partij doet het slecht in de peilingen	1	1	1	1	0	1%	+1
Anders	1	3	2	6	3	3%	0
TK-verkiezingen	22-11- 2006	9-6- 2010	12-9- 2012	15-3- 2017	17-3- 2021	17-3- 2021	

* 2006, 2020, 2012: "eens met partijprogramma"; ** 2006, 2020, 2012: "partij doet het goed in regering / oppositie"; *** n 2012 niet meer opgenomen

² Bron: 2006, 2020, 2012: Peter Kanne, TNS Nipo <https://www.tns-nipo.com/nieuws/nieuwsberichten/peiling-tns-nipo-inhoud-geeft-doorslag-aldus-de-ki> / Bron: 2017, 2020: Peter Kanne, I&O Research

Tabel 1.7**Belangrijkste redenen om op partij van eerste voorkeur te stemmen (meerdere antwoorden mogelijk, begin maart en juli 2020)³**

	VVD		PVV		CDA		D66		GL		SP		PvdA		CU		FvD	
	mrt	juli	mrt	juli	mrt	juli	mrt	juli	mrt	juli	mrt	juli	mrt	juli	mrt	juli	mrt	juli
standpunten	56	46	53	55	41	37	76	65	77	61	57	45	50	46	62	52	71	67
ideologie	29	24	39	37	35	26	46	44	66	57	49	41	45	49	55	59	38	53
stabiel bestuur	54	58	9	4	44	42	28	26	2	8	3	8	20	28	42	29	8	9
komt op voor mensen als ik	20	23	36	51	15	22	21	14	13	19	50	38	28	28	27	22	31	36
leider	26	45	14	21	4	13	7	34	10	13	6	8	12	21	18	27	13	13
oppositie	2	2	30	46	6	4	4	7	20	12	19	25	19	25	1	9	23	43
uit gewoonte	14	14	13	11	30	24	23	13	6	8	10	15	17	22	5	17	1	1
tegen anderen	9	7	14	18	7	5	6	4	7	6	12	7	5	8	3	4	18	24
Strategisch	17	12	3	7	15	11	7	9	9	7	2	7	9	6	8	1	11	12
Stemhulp	6	7	0	11	7	3	8	9	11	6	3	4	5	7	5	2	3	1
Mijn regio	1	1	2	6	13	14	6	0	1	2	8	5	0	4	3	2	5	4
goede peilingen	4	7	5	2	2	8	1	4	3	2	1	2	4	3	1	0	3	2
slechte peilingen	0	0	1	1	1	1	0	0	0	0	0	0	0	2	0	0	0	0
Anders	3	3	5	2	1	3	2	6	2	3	6	2	0	1	2	2	5	4
Weet ik niet	0	1	0	3	1	3	0	2	0	0	1	1	1	1	0	2	2	1

³ De exacte vraagstelling luidt: Welke van onderstaande onderwerpen spelen een belangrijke rol bij uw keuze voor <(partij van eerste voorkeur)>? Hierbij konden meerdere antwoorden worden gegeven.

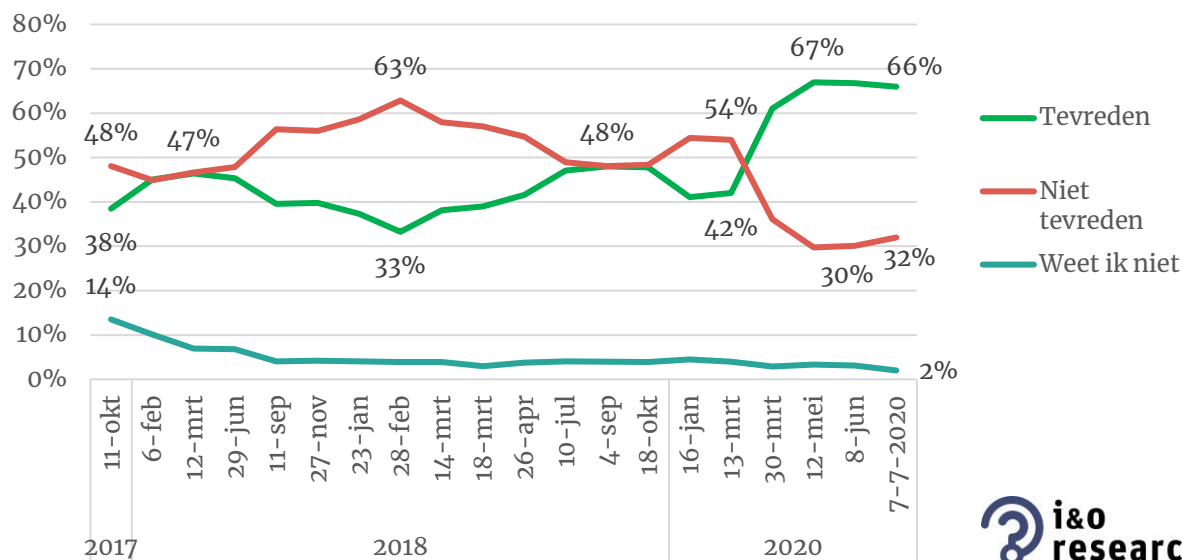
2 Tevredenheid kabinet-Rutte III

2.1 Tevredenheid met kabinet Rutte III stabiel

De tevredenheid met het kabinet is stabiel hoog: 66 procent is tevreden met de prestaties van het kabinet-Rutte III, van VVD, CDA, D66 en ChristenUnie, 32 procent is dat niet of minder.

Figuur 2.1

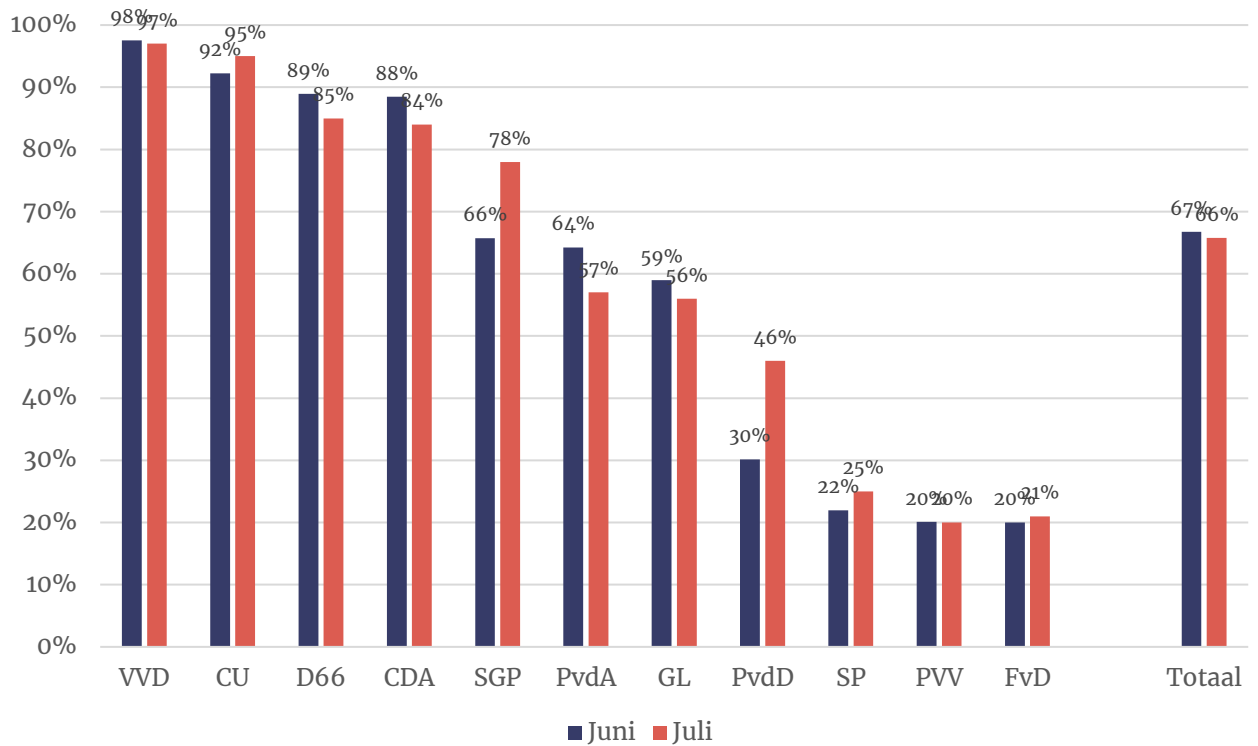
Hoe tevreden of ontevreden bent u in het algemeen met het huidige kabinet -Rutte III, van VVD, CDA, D66 en ChristenUnie? (n=2.112)

Kiezers van de coalitiepartijen zijn tevredener met het kabinet Rutte III dan kiezers van oppositiepartijen, dat is niet anders dan voorheen. De tevredenheid van SGP-kiezers en PvdD-kiezers over het kabinet nam toe ten opzichte van juni, (SGP-kiezers: van 66% naar 78%; PvdD-kiezers: van 30% naar 46%). PvdA-kiezers zijn minder tevreden over het kabinet, waar in juni 64 procent van hen tevreden was is dat nu 56 procent.

Figuur 2.2

Tevredenheid met kabinet Rutte III in percentage 'tevreden' naar politieke partijvoorkeur (n=2.112; Hoe tevreden of ontevreden bent u in het algemeen met het huidige kabinet -Rutte III, van VVD, CDA, D66 en ChristenUnie?)

3 Leiders

3.1 Bekendheid Sigrid Kaag van 45 naar 63%

Sinds mei is vooral Sigrid Kaag bekender geworden: nu kent 63 procent van de kiezers haar, dit was 45 procent in mei. Toch is zij nog steeds een van de minder bekende lijsttrekkers.

Tabel 3.1

Welke van onderstaande politici kent u? (n=1.087, voorgelegd aan halve steekproef – representatief voor de alle kiezers)

	sept. 2016	sept. 2017	sept. 2018	sept. 2019	maart 2020	mei 2020	juli 2020	verschil met mei
Mark Rutte	96%	98%	95%	94%	96%	98%	98%	0
Geert Wilders	96%	98%	96%	95%	96%	97%	97%	0
Jesse Klaver	77%	95%	92%	92%	92%	94%	95%	+1
Lodewijk Asscher	90%	95%	92%	90%	89%	90%	93%	+3
Thierry Baudet		72%	81%	90%	91%	91%	93%	+2
Henk Krol	85%	90%	84%	82%	81%	86%	87%	+1
Hugo de Jonge		26%	37%	45%	53%	83%	87%	+4
Lilian Marijnissen			81%	82%	81%	80%	84%	+4
Mona Keijzer							67%	
Kees van der Staaij	60%	64% ⁴					65%	
Gert-Jan Segers	26%	68%	63%	64%	61%	62%	65%	+3
Sigrid Kaag		9%	33%	36%	48%	45%	63%	+18
Pieter Omtzigt							53%	
Esther Ouwehand					32%	30%	31%	+1

⁴ Februari 2017

3.2 Waardering: Rutte, De Jonge en Hoekstra goed gewaardeerd

Mark Rutte kreeg in mei al veel lof van de kiezers, dat is – ondanks de daling van de VVD in de zetelpeiling – nog steeds zo: hij krijgt een 7,3 van de kiezers.

Ook ministers en (beoogd) partijleiders Hugo de Jonge (7,0) en Sigrid Kaag (6,6) worden goed gewaardeerd. In 2017 scoorde Kaag nog een 7,5, maar toen kende nog slechts 9 procent van de kiezers haar.

Kamerlid en aspirant-CDA-leider Pieter Omtzigt komt met een 6,9 de top drie binnen. De kroonprinses van het CDA, Mona Keijzer, zit daar enigszins achter, met een 6,1.

PvdA-leider Lodewijk Asscher is – met een 5,9 – de eerste partijleider die niet tot een regeringspartij behoort.

Tabel 3.2

Waardering politici (rapportcijfer 1-10)⁵

	2016	2017	2018	2019	maart 2020	mei 2020	juli 2020	verschil met mei
Mark Rutte	5,8	6,1	5,7	6,2	5,8	7,2	7,3	+0,1
Hugo de Jonge		6,9	6,4	6,7	6,4	7,1	7,0	-0,1
Pieter Omtzigt							6,9	
Sigrid Kaag		7,5	6,5	6,4	6,2	6,7	6,6	-0,1
Gert-Jan Segers	6,0	6,2	6,1	6,3	5,9	6,3	6,3	0
Mona Keijzer							6,1	
Lodewijk Asscher	6,0	6,0	5,5	6,0	5,5	5,8	5,9	+0,1
Lilian Marijnissen			5,9	5,4	5,3	5,4	5,5	+0,1
Jesse Klaver	6,0	6,3	5,6	5,5	5,1	5,3	5,2	-0,1
Kees van der Staaij	5,7	5,1	5,7	4,8			5,2	*
Esther Ouwehand					5,0	4,8	5,1	+0,3
Henk Krol	4,4	4,4	4,7	4,9	5,2	4,5	4,5	0
Geert Wilders	3,7	3,8	3,9	4,0	4,1	4,0	4,2	+0,2
Thierry Baudet			4,1	3,5	3,6	3,5	3,8	+0,3

Bron: I&O Research 2020

⁵ De vraag luidde: "Hieronder ziet u de politici die u (van naam) kent. Kunt u aangeven – met een cijfer van 1 tot 10 – hoe u deze politicus waardeert? (1=heel slecht, 10=heel goed)" Daarnaast was het mogelijk om het antwoord 'weet niet' te geven.

3.3 Rutte, De Jonge en Kaag gegroeid als betrouwbare premier

Mark Rutte wordt gezien als de meest betrouwbare minister-president: maar liefst 74 procent vindt de uitspraak “Mark Rutte zou betrouwbaar zijn als minister-president” van toepassing. (zie figuur 3.1). Begin maart, voor de corona-crisis was dit 52 procent (zie figuur 3.2).

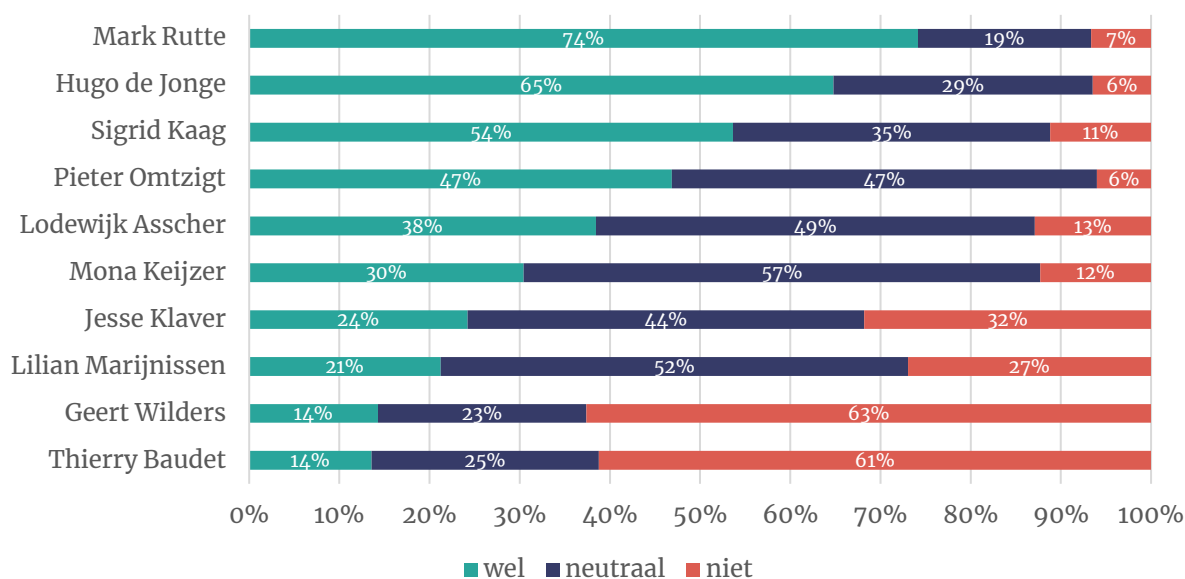
Hugo de Jonge komt (van de mogelijke partijleiders) op een tweede plaats, met 65 procent (was 46 procent).

Op een derde plaats vinden we de nieuwe lijsttrekker van D66, Sigrid Kaag. Zij stijgt van 35 naar 54 procent.

Pieter Omtzigt, die het op een 10-puntsschaal – als politicus – beter doet dan Kaag, wordt minder vaak (47%) betrouwbaar geacht als premier.

Voor Mona Keijzer geldt dat nog meer: slechts 30 procent ziet in haar een betrouwbare MP.

Figuur 3.1
“Zou betrouwbaar zijn als minister-president...” van toepassing op...

Behalve de drie partijleiders die deel uitmaken van het kabinet laat geen van de troonpretendenten beweging zien.

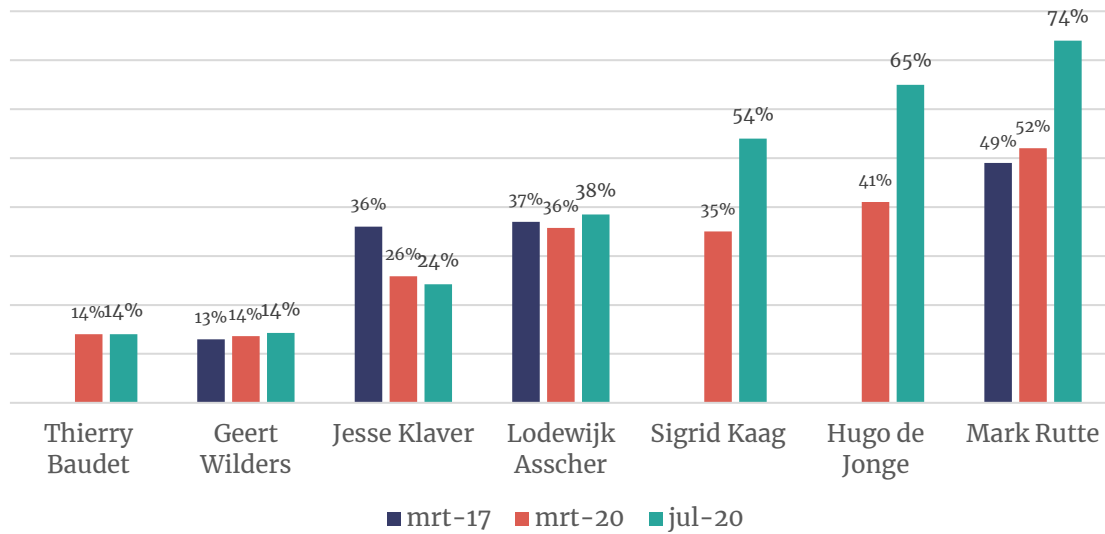
Lodewijk Asscher (38%) en Jesse Klaver (24%) zijn de aanvoeders op links maar hebben hun imago als mogelijk betrouwbaar leider van het land niet wezenlijk kunnen verbeteren.

Wel kunnen we constateren dat Asscher op links beter wordt gewaardeerd (zie ook paragraaf 3.2) en meer als toekomstig premier wordt gezien dan Klaver.

Geert Wilders en Thierry Baudet staan beide stabiel op 14 procent.

Figuur 3.2

“Zou betrouwbaar zijn als minister-president...” van toepassing op... (maart 2017, maart 2020 en juli 2020)

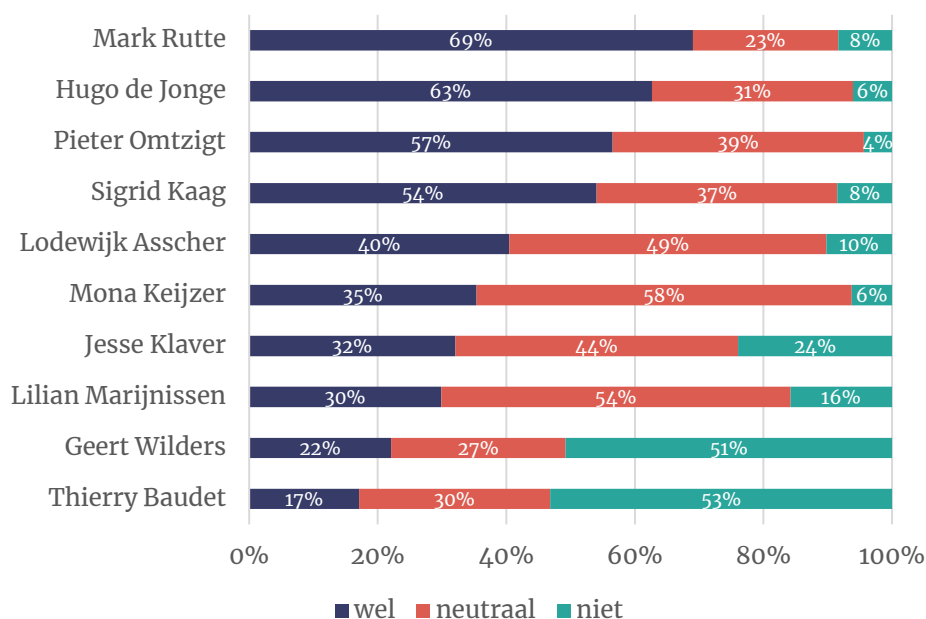

3.4 Beste visie voor het land: Rutte, De Jonge en Kaag

Als we vragen of de lijsttrekkers “een goede visie hebben op waar het met het land naartoe moet”, zien we ongeveer dezelfde ranglijst, al zijn de verschillen aan de top wat kleiner en zit Omtzigt op dit punt kort achter De Jonge en heeft hij volgens de kiezers een betere visie voor het land dan Kaag.

Figuur 3.3

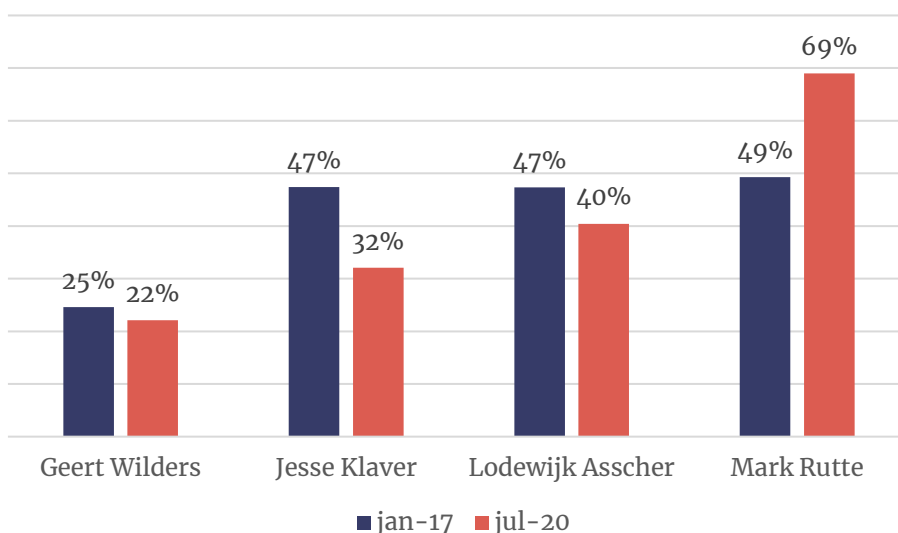
“Heeft een goede visie op waar het met ons land naartoe moet” van toepassing op...

Waar Rutte, Klaver en Asscher begin 2017 ongeveer gelijk scoorden op ‘visie’, is dat nu totaal anders. Rutte wordt hierop nu veel beter gewaardeerd (van 49 naar 69%), Asscher iets minder goed en Klaver heeft aanzienlijk ingeleverd op visie (van 47 naar 32%).

Figuur 3.4

“Heeft een goede visie op waar het met ons land naartoe moet” van toepassing op... (jan. '17 en juli '20)

4 Coalitievorming

4.1 Oude bestuurspartijen gezien als ideale coalitiepartners

In Nederland bestaat de regering altijd uit meerdere partijen. We vroegen respondenten: “Stel de partij van uw voorkeur, gaat mee onderhandelen over een nieuwe regering. Met welke partij of partijen zou u het liefst willen dat deze partij gaat regeren?”

Uit de antwoorden op deze vraag spreekt veel realisme: men ziet de eigen partij bij voorkeur met een van de oude bestuurspartijen (CDA, D66, PvdA en VVD) samenregeren. Daarna volgen GroenLinks, ChristenUnie en de SP.

VVD-kiezers regeren het liefst door met CDA en in iets mindere mate met D66. CDA-kiezers willen omgekeerd ook het liefst met de VVD verder.

D66-kiezers kijken zowel naar rechts (52%) en links (GroenLinks 63% en PvdA 56%).

GroenLinks-kiezers willen ook wel met D66 en PvdA, maar minder graag met de SP.

Ook PvdA-kiezers regeren liever met GroenLinks en D66 dan met SP.

Kiezers van de PVV willen wel met FvD regeren, wat omgekeerd ook zo is.

Verder willen maar heel weinig een regering met FvD of PVV.

Tabel 4.1

Met welke partij of partijen zou u het liefst willen dat de partij van uw voorkeur gaat regeren?

	Totaal	VVD	PVV	CDA	D66	GL	SP	PvdA	CU	PvdD	SGP	FvD
CDA	35%	68%	19%	0%	32%	14%	15%	31%	71%	8%	71%	33%
D66	30%	48%	1%	35%	0%	65%	22%	54%	6%	23%	0%	3%
PvdA	26%	18%	8%	27%	56%	65%	56%	0%	24%	28%	1%	4%
VVD	25%	0%	28%	66%	52%	16%	12%	20%	32%	13%	28%	42%
GroenLinks	21%	8%	1%	12%	63%	0%	48%	66%	25%	52%	0%	1%
ChristenUnie	18%	20%	3%	41%	14%	17%	7%	22%	0%	9%	78%	5%
SP	14%	3%	15%	4%	7%	40%	0%	39%	4%	38%	3%	18%
FvD	11%	10%	62%	9%	0%	1%	7%	0%	0%	6%	12%	0%
PVV	9%	7%	0%	6%	1%	1%	8%	0%	0%	1%	6%	70%
PvdD	9%	2%	8%	4%	10%	35%	20%	5%	3%	0%	6%	5%
50 Plus	6%	6%	19%	4%	2%	0%	11%	5%	3%	6%	4%	9%
SGP	5%	3%	8%	5%	0%	0%	4%	1%	21%	0%	0%	17%
PvdT	5%	5%	13%	4%	1%	1%	7%	2%	1%	2%	1%	17%
DENK	0%	0%	1%	0%	1%	2%	0%	0%	0%	0%	1%	0%
Anders	0%	0%	1%	0%	0%	1%	0%	0%	0%	2%	0%	0%
Weet ik niet	7%	8%	11%	5%	1%	3%	8%	3%	13%	21%	14%	6%
Maakt niet uit	1%	2%	1%	2%	0%	1%	2%	1%	1%	0%	0%	0%

4.2 Liever niet regeren met DENK, FvD en PVV

Als we de omgekeerde vraag stellen: "Met welke partijen mag de partij van uw voorkeur absoluut niet gaan regeren?" komen drie partijen naar boven waar veel weerstand tegen bestaat: DENK, Forum en PVV.

Op de kiezers van SGP en die van FvD en PVV zelf na, is er bij alle kiezersgroepen de neiging een veto uit te spreken tegen FvD en PVV. Het meest geldt dat voor kiezers van D66, GroenLinks en de PvdA.

Van de CDA-kiezers wil ruim de helft niet dat de partij gaat regeren met FvD (54%) of PVV (57%). Onder VVD-kiezers ligt dat niet veel lager (53% voor beide partijen).

Tabel 4.2

Met welke partijen mag de partij van uw voorkeur wat u betreft absoluut niet gaan regeren?

	Totaal	VVD	PVV	CDA	D66	GL	SP	PvdA	CU	PvdD	SGP	FvD
DENK	61%	66%	56%	60%	61%	47%	53%	69%	69%	48%	68%	69%
FvD	53%	53%	3%	54%	89%	86%	52%	83%	78%	56%	30%	0%
PVV	51%	53%	0%	57%	80%	79%	49%	82%	70%	70%	32%	1%
GroenLinks	26%	31%	63%	23%	1%	0%	12%	3%	9%	0%	45%	77%
SGP	22%	15%	20%	9%	37%	33%	28%	39%	7%	31%	0%	17%
PvdT	22%	21%	5%	22%	38%	24%	17%	37%	39%	18%	23%	12%
PvdD	20%	30%	19%	28%	15%	4%	9%	10%	18%	0%	44%	26%
SP	18%	30%	22%	16%	11%	5%	0%	5%	12%	4%	32%	32%
D66	15%	4%	48%	8%	0%	1%	16%	3%	11%	6%	57%	54%
50 Plus	14%	18%	3%	12%	23%	15%	11%	19%	15%	15%	13%	8%
VVD	12%	0%	27%	3%	2%	14%	41%	13%	3%	23%	5%	23%
PvdA	10%	9%	34%	6%	1%	2%	1%	0%	2%	1%	12%	33%
ChristenUnie	10%	5%	20%	4%	4%	9%	17%	7%	0%	14%	0%	31%
CDA	7%	1%	15%	0%	2%	8%	17%	9%	1%	16%	1%	12%
Anders	1%	1%	0%	1%	2%	0%	0%	0%	3%	0%	2%	0%
Weet ik niet	2%	2%	2%	7%	1%	2%	4%	1%	1%	2%	2%	0%
Maakt niet uit	3%	4%	4%	2%	2%	2%	3%	2%	1%	3%	4%	3%

4.3 Regeren met FvD heeft risico's voor CDA én VVD

We vroegen zowel (potentiële) CDA- als VVD-kiezers wat ze zouden doen als de partijleiding van CDA of VVD aan zou geven open te staan voor samenwerking met Forum voor Democratie. Voor beide partijen lijkt dit meer risico's dan winstkansen met zich mee te brengen.

CDA

Als het CDA zou aangeven open te staan voor regeren met FvD zou voor 32 procent (van degenen die nu CDA zouden stemmen) de kans op een CDA-stem afnemen, 16% zou zeker niet op CDA stemmen: samen 48 procent.

Van degenen die het CDA als tweede voorkeur hebben zegt 15 procent dat de kans dat ze dan over zouden stappen op het CDA toeneemt. Dit zijn vooral kiezers van FvD en VVD, maar de winst die dit zou kunnen opleveren is veel kleiner dan het aandeel kiezers dat zegt af te haken.

Vooral degenen die enthousiast worden van Hugo de Jonge als lijsttrekker (zie hoofdstuk 5) haken af bij mogelijke samenwerking met FvD.

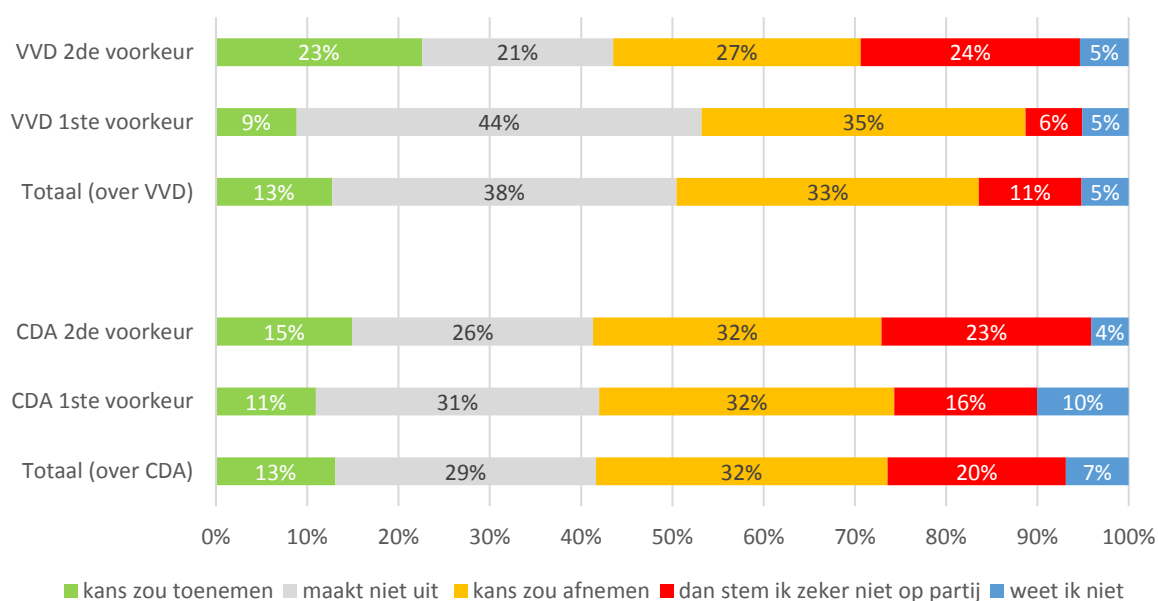
VVD

Als de VVD-leiding zou zeggen eventueel met FvD te willen regeren zou voor 35 procent (van degenen die nu VVD stemmen) de kans op een VVD-stem afnemen, 6% zou zeker niet op VVD stemmen: bij elkaar opgeteld zou het effect dus bij 41 procent negatief kunnen zijn terwijl de winst slechts 6 procent is.

Het aandeel secundaire VVD-kiezers dat dan juist op de VVD zou stemmen is groter dan bij het CDA (23% van de 2de voorkeur VVD-kiezers). Dit zijn vooral kiezers van FvD, CDA en PVV, maar ook hier geldt dat de VVD er meer kiezers mee kan verliezen dan winnen.

Figuur 4.1

Stel dat de leiding van CDA / VVD aangeeft open te staan voor samenwerking met Forum voor Democratie, waardoor er een regering kan ontstaan waarin zowel CDA / VVD als Forum deelnemen. Wat zou dat betekenen voor de kans dat u op het CDA / de VVD gaat stemmen? (Gesteld aan degenen die op CDA / VVD zouden stemmen, 1ste of 2de voorkeur)

5 De aspirant CDA-leiders

Bij het CDA strijden momenteel drie politici om het leiderschap: Pieter Omtzigt, Mona Keijzer en Hugo de Jonge. Deze week (6 t/m 9 juli) kunnen de CDA-leden hun leider en lijsttrekker kiezen.

We vroegen alle respondenten om voor elke politicus aan te geven of – als hij of zij de lijsttrekker van het CDA zou worden – het de kans vergroot of verkleint dat hij of zij op het CDA zou stemmen bij de volgende Tweede Kamerverkiezingen.

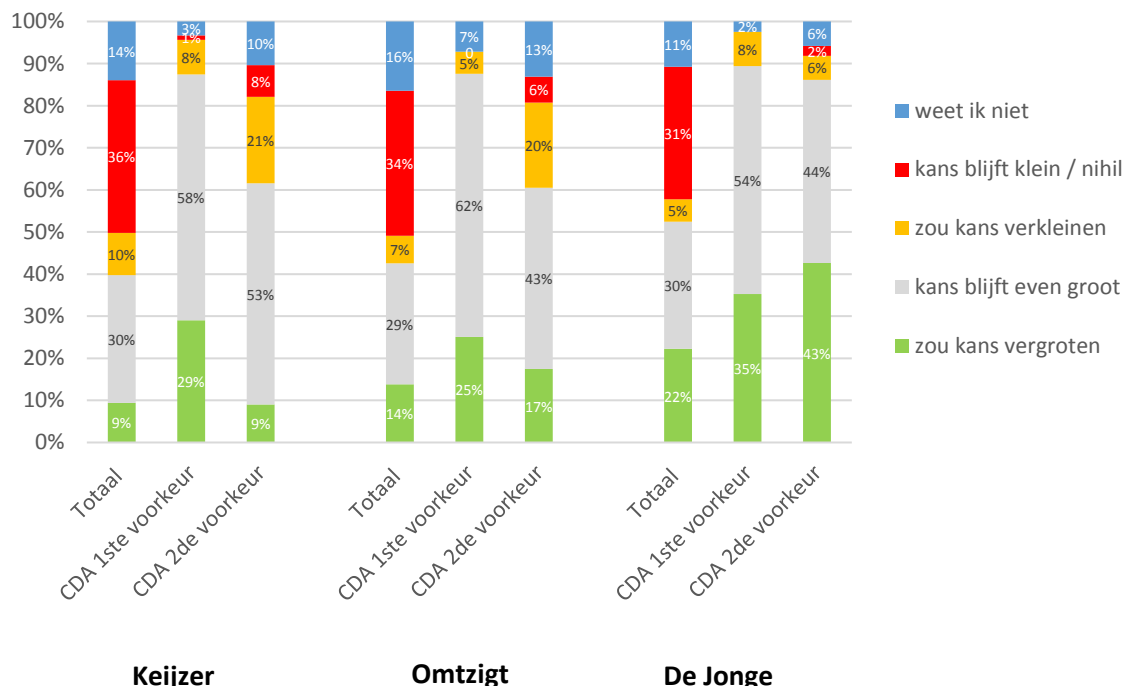
5.1 Hugo de Jonge kan kiezers bij VVD, CU en GL weghalen

In figuur 5.1 is te zien dat Hugo de Jonge het kiezerspotentieel voor het CDA kan vergroten en nauwelijks zal verkleinen. Van de huidige primaire CDA-kiezers zegt 35 procent dat de kans nog groter wordt dat hij op het CDA gaat stemmen en nog eens 54 procent zegt dat die kans even groot is als nu. 8 procent van de primaire CDA-kiezers zegt dat de kans zou afnemen.

Maar van de secundaire CDA-kiezers zegt maar liefst 43 procent dat de kans dat ze op het CDA zouden stemmen zal toenemen als De Jonge de leider wordt. Dit geldt voor 38 procent van degenen die nu VVD zeggen te willen stemmen, 32% van de CU-kiezers, 22% van de GL-kiezers en 18% van de PVV-kiezers.

Figuur 5.1

Bij het CDA strijden momenteel onderstaande drie politici om het leiderschap. Kunt u voor elke politicus aangeven of – als hij of zij de lijsttrekker van het CDA zou worden – het de kans vergroot over verkleint dat u op het CDA zou stemmen bij de volgende Tweede Kamerverkiezingen?

5.2 Keijzer en Omtzigt minder wervend bij secundaire kiezers

Mona Keijzer en Pieter Omtzigt doen het onder primaire kiezers iets minder goed, maar ze lijken vooral minder wervingskracht bij kiezers van andere partijen te hebben.

Van de secundaire CDA-kiezers zou 17 procent het CDA sterker overwegen als Pieter Omtzigt de lijsttrekker wordt. Dit zijn vooral kiezers van CU (29), D66 (20%) en PvdA (17%).

Mona Keijzer maakt het CDA aantrekkelijker voor 9 procent van de kiezers. Alleen onder VVD-kiezers (11%) en PVV-kiezers (13%) is hier enige sprake van (verschillen met gemiddelde niet significant).

6 Onderzoeksverantwoording

I&O Research voerde dit landelijk representatieve onderzoek uit onder 2.112 Nederlanders van 18 jaar en ouder. Het onderzoek vond plaats van donderdag 3 tot maandag 6 juli 2020.

Het grootste deel van de deelnemers (1.984) is afkomstig uit het I&O Research Panel. Daarnaast vulden 128 Nederlanders de vragenlijst in via het panel van Panelclix.

Weging en marges

De onderzoeksresultaten zijn gewogen op geslacht, leeftijd, regio, opleidingsniveau en stemgedrag bij de Tweede Kamerverkiezingen in maart 2017. De weging is uitgevoerd conform de richtlijnen van de Gouden Standaard. Hiermee is de steekproef representatief voor de kiesgerechtigde Nederlandse inwoners (18+), voor wat betreft deze achtergrondkenmerken. Bij onderzoek is er sprake van een betrouwbaarheidsinterval en onnauwkeurigheidsmarges. In dit onderzoek gaan we uit van een betrouwbaarheid van 95 procent. Bij een steekproef van $n=2.112$ en een uitkomst van 50 procent is er sprake van een foutmarge van plus of min 2,1 procent.

I&O Research Panel

Het I&O Research Panel is geworven op basis van aselechte personen- en huishoudensteekproeven op traditionele manier (geen zelfaanmelding). Sinds april 2019 werkt het I&O Research Panel met een spaarprogramma, waarbij deelnemers punten sparen afhankelijk van de lengte en complexiteit van de vragenlijst. Deze punten kunnen later worden ingewisseld voor Bol.com-tegoed of een donatie aan een goed doel.

I&O Research

I&O Research is het grootste onderzoeksbureau voor overheid en non-profit (volgens de MarktOnderzoeksAssociatie, MOA, 2019). Het is onze missie bij te dragen aan beter onderbouwde keuzes van onze klanten, op basis van onderzoek en advies. Wij werken voor overheids- en non-profitorganisaties.

I&O Research heeft vestigingen in Amsterdam en Enschede.

I&O Research is lid van de MarktOnderzoeksAssociatie (MOA), maakt deel uit van de Research Keurmerk Groep en onderschrijft de internationale ICC/ESOMAR-gedragscode voor markt- en sociaalwetenschappelijk onderzoek. I&O Research is ISO 9001-, ISO 20252- en ISO 27001-gecertificeerd. Het online onderzoekspanel (I&O Research Panel) is ISO 26362-gecertificeerd. Dit is de norm voor online en offline access panels.

